

Motion till riksdagen 2005/06: MJ594

av **Göran Hägglund m.fl. (kd)**

Utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar

Motionen delad mellan flera utskott

1 Sammanfattning

Kristdemokraternas jordbrukspolitik syftar till uthållig användning av åkermarken för livsmedelsproduktion med hög kvalitet eller annan användning som enkelt kan ställas om till livsmedelsproduktion, exempelvis energigrödor. En förutsättning för att jordbruket skall finnas kvar som basnäring i hela landet är att konkurrensvillkoren är desamma som omvärldens. Att behålla de öppna landskapen och ge möjlighet till fortsatt brukande också i skogs- och mellanbygd är en annan viktig grundbult i jordbrukspolitiken.

I det fortsatta arbetet med EU:s jordbrukspolitik anser Kristdemokraterna att Sverige skall inta en mer jordbruksfrämjande inställning syftande till bevarande av åkermark, fortsatta förutsättningar för produktion i hela Sverige och förstärkandet av en god miljömässig livsmedelsproduktion. Samma hållning skall vara utgångspunkten i WTO-förhandlingarna som också skall betona vikten av att u-länderna ges möjlighet att utveckla sin livsmedelsproduktion.

Kristdemokraternas jordbrukspolitik syftar bl.a. till att upphäva de orättvisor som Socialdemokraternas politik skapat. De svenska bönderna har fortfarande sämre villkor än våra viktigaste konkurrentländer. Samtidigt vill Kristdemokraterna att det svenska jordbruket skall fortsätta att utveckla sin goda djurhållning, sina omfattande miljöhänsyn och den höga kvalitet och livsmedelssäkerhet som kännetecknar svenskt jordbruk. Kristdemokraterna vill sänka dieselskatten på jord- och skogsbrukets maskiner till 1 kr per liter. Vidare anser Kristdemokraterna att skatten på handelsgödsel och bekämpningsmedel även fortsättningsvis skall återgå till jordbruksnäringen. De regler som skall gälla för tvärvillkoren skall vara desamma i Sverige som i övriga EU.

Kristdemokraterna vill också uppmärksamma jordbrukarnas sociala situation och ekonomiska trygghet. Därför föreslås att särskilda anslag inrättas för stöd till avbyttjänster och för ersättning till skördeskadornas.

Hela Sverige skall leva. Avrustningen av servicen på landsbygden behöver vändas. Olika former för lokal förvaltning skall utvecklas och det lokala sam-

Fel! Okänt namn på

hället ges en ökad autonomi över sina naturresurser. Möjligheterna att kombinera olika typer av försörjningskällor på landsbygden behöver förbättras. El- och telenäten måste fungera även på landet. Det är fullständigt oacceptabelt att det dröjde månader innan dessa nät fungerade för vissa av dem som drabbades av stormen Gudrun.

Skogsbruket och den därmed sammanhängande förädlingsindustrin är sedan länge en viktig svensk basnäring och är den bransch som svarar för de största nettoexportinkomsterna i vårt land. För att svenskt skogsbruk och svensk skogsindustri skall kunna utvecklas i framtiden krävs övergripande långsiktiga och hållbara spelregler som befrämjar såväl produktions- som miljömål. En ökad andel av skyddet av skogens biologiska mångfald skall ske genom naturvårdsavtal och frivilliga avsättningar av värdefulla områden.

Skogsbrukarnas utsatta situation efter stormen Gudrun i januari 2005 ställer särskilda krav på att ekonomiska villkor och andra regelverk utformas för att ta hänsyn till den speciella situationen. Stödet till återplantering av stormfällda områden behöver ökas för att tillförsäkra en lämplig artsammansättning av den nyplanterade skogen.

Kristdemokraterna vill skapa långsiktiga förutsättningar för fiskerieringen att utvecklas i balans med miljön. Det är viktigt att svensk fiskeriering har villkor som motsvarar de i konkurrerande länder, och vi vill därför bli införda ett yrkesfiskaravdrag samt kompensera yrkesfiskarna för de extra kostnader som uppstår i samband med åtgärder för att förhindra bifångst av tumlare.

För att svenskt skogsbruk, svensk skogsindustri och svenskt fiske skall kunna utvecklas krävs långsiktiga och hållbara spelregler som befrämjar såväl produktionsmål som miljömål.

Kristdemokraterna väcker separata motioner inom områdena hav och fiske, djurskydd, jakt och viltvård, trädgårdsnäring, skogsbruk, hästpolitik, landsbygds politik, same- och rennäringspolitik samt livsmedels politik.

2 Innehållsförteckning

1	Sammanfattning	1
2	Innehållsförteckning.....	3
3	Förslag till riksdagsbeslut.....	5
4	Inledning	8
4.1	Jordbruket är inte vilken näring som helst.....	9
4.2	Jordbruk och öppna landskap i hela landet.....	9
4.3	Rättvisa skattevillkor.....	9
4.4	Utvecklade exportmöjligheter	10
4.5	God etik i djuromsorgen och miljövänligt åkerbruk.....	10
4.6	Balanserad hållning gentemot genmodifierade livsmedel	10
4.7	Konsumenter kräver trygghet – ursprungsmärkning och livsmedelssäkerhet	10
4.8	Energigrödor ger jordbruket en viktig roll i en hållbar utveckling.....	11
5	Jordbruket – en basnäring	11
5.1	Bonden som förvaltare	11
5.2	Konsekvensanalys	12
5.3	Öppna landskap	13
5.4	Ny indelning av politikområden.....	13
6	Direktstöd till jordbruket.....	14
6.1	Utbetalningar vid rätt tid	15
6.2	Gemensamma regler för tvärvillkor	15
6.3	Beskattningen av stödrättigheter	16
6.4	Plantskolor	16
7	Intervention och exportbidrag	16
7.1	Ställ krav i kommande internationella förhandlingar	16
7.2	Rättvis och balanserad sockerpolitik	17
7.2.1	Multinationella bolag blir vinnarna	17
7.2.2	Hänsyn till de fattigaste u-länderna	17
7.2.3	Hänsyn till svenska och europeiska betodlare	18
7.2.4	Betodlingens betydelse för den sydsvenska näringsstrukturen.....	19
7.2.5	Sverige bör verka för en balanserad reform.....	19
7.2.6	Miljövänlig betodling på Gotland	19
8	Miljö- och strukturstöd.....	19
8.1	Användningen av moduleringsresurserna	21
8.2	Miljö- och landsbygdsprogrammet.....	21
8.2.1	Förenkla administrationen.....	22
8.2.2	Kulturbärande element i odlingslandskapet.....	23
8.2.3	Resurseffektivt jordbruk.....	23
8.2.4	Kompensationsbidragen behöver höjas	23
8.2.5	Startstöd till unga jordbrukare	23
8.3	Stöd vallodling	24
8.4	Förenklat regelsystem som gynnar ekologisk produktion	24
8.5	Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket.....	25

Fel! Okänt namn på

8.6	Fånggrödor	25
8.7	Slut kretsloppet stad – landsbygd	25
8.8	Gynna småskaligt jordbruk och glesbygd.....	27
9	Nationella stöd.....	27
9.1	Nationellt kuvert	27
9.2	Nationell reserv	27
9.3	Särskilt stöd till Norrland	27
9.4	Bevara fåbodarna	28
9.5	Stöd till avbyttjänst.....	29
9.6	Exportfrämjande åtgärder	29
10	Jordbrukets produktionskostnader	29
10.1	Dieselskatten	30
10.2	Skatterna på handelsgödsel och bekämpningsmedel	30
10.3	Det svenska jordbrukets konkurrenssituation	30
10.4	Nej till olagliga avgifter.....	31
11	Genmodifierade livsmedel.....	31
11.1	Risker för människors hälsa.....	31
11.2	Risker för jordbruksproduktionen.....	32
11.3	Konsekvenser för ekosystemet	32
11.4	Forskning kring GMO	33
11.5	Det genetiska kapitalet.....	33
11.6	Skärp kraven på prövning.....	33
11.7	Upphovsrätt till gentekniska uppfinningar.....	34
11.8	Offentlig upphandling.....	34
12	Besparingspotential inom distriktsveterinärorganisationen	34
13	Vilda djur.....	35
13.1	Ersättning för viltskador	35
13.2	Rovdjursdödade renar.....	35
14	Utbildning och forskning.....	36
14.1	Eftergymnasial utbildning inom jord och skog.....	36
15	Fiske	37
16	Skogsnäringen	37

3 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om behovet av en konsekvensanalys av det svenska jordbrukets betydelse för sysselsättning, försörjningsberedskap, boende och service på landsbygden samt bevarandet av det öppna landskapet.
2. Riksdagen beslutar om indelning i politikområden och mål för dessa i enlighet med vad som anförts i motionen.¹
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att gårdsstöden skall utbetalas så snart de är tillgängliga i EU:s budget.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att EU-stöden till jordbruket bör redovisas utanför utgiftstaket.²
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att för den jordbrukare som så önskar skall utbetalning av jordbruksstöd kunna ske i euro.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om gemensamma regler för tvärvillkor.
7. Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag på lagstiftning som tydligt anger att stödrättigheterna skall beskattas som fast egendom.³
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att Sverige och EU i det pågående arbetet inom WTO måste ställa mer bestämda krav utifrån de miljö- och djurskydds krav som ställs på svenskt och europeiskt jordbruk, samt eftersträva dialog om de stödsystem inom jordbruk, fiske och energiområdet som motverkar en hållbar utveckling.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om EU:s sockerreform.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att möjligheten till nyanslutning till miljövänlig odling av sockerbeter skall finnas kvar.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om landsbygdspolitikens utveckling.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att alla ersättningar för betesmarker, slätterängar, landskapselement etc. bör samlas i en ersättningsform.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om kvalifikationsgränsen för kulturbärande element i odlingslandskapet.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om att ett system med resurshushållande konventionellt jordbruk utifrån inriktningen i REJO-förslaget skall övervägas inför nästa LBU-programperiod.

Fel! Okänt namn på

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att nivån på kompensationsbidraget till mindre gynnade områden bör höjas för att på ett bättre sätt kompensera för merkostnaderna i dessa områden.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om startstödet till unga jordbrukare.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett förenklat regelsystem för ekologisk produktion.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att regelsystemet för ekologisk produktion inom EU bör vara harmoniserat.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stöd till odling av fånggrödor och andra åtgärder mot näringsläckage.
20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om återföring av slam och rötrester till jordbruksmarken.
21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att värna det småskaliga jordbruket och fjälljordbruket.
22. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att referensersättningsnivån för nationellt stöd till jordbruket i norra Sverige bör omförhandlas.
23. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stödet till jordbruket i norra Sverige bör ligga så nära referensersättningsnivån som möjligt.
24. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till lag om betesrätt vid fåbodbruk.
25. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en nationell handlingsplan för bevarande av levande sätrar och fåbodar.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det nya landsbygdsprogrammet skall tillföras maximal medfinansiering samtidigt som de kollektiva forsknings- och utvecklingsinsatserna för jordbruksnäringen fortsätter.
27. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inom EU harmonisera avgifter och skatter för jordbruket.
28. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att de avgifter som tas ut av enskilda näringsidkare skall ha en legitim grund inom EG-rätten.
29. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att någon nedre gräns för procentandelen GMO-gröda i en produkt inte bör finnas i EU:s märkningssystem.
30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att mer resurser långsiktigt måste satsas på forskning, inte minst när det gäller säkerhet och riskbedömningar.

Fel! Okänt namn på

31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom EU skall driva uppfattningen att all tillståndsgivning angående odling av GMO och utsläppande av GMO-produkter på marknaden skall föregås av etisk prövning, nyttoprovning och samhällsekonomisk prövning.
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det måste finnas möjligheter att i den kommunala offentliga upphandlingen aktivt välja ekologiska alternativ, som per definition är fria från genetisk modifiering.
33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ersättning till tamdjur som inte är kopplade till näringsverksamhet.
34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ersättning för viltskador skall utgå även för rovdjursdödade hjortar i hägn.
35. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en riksrekryterande eftergymnasial yrkesutbildning för jord- och skogsbrukets behov.
36. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag för budgetåret 2006 anslagen under utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar enligt uppställning:

Anslag (1 000-tal kr)	Regeringens förslag	Anslagsförändring
26:1 Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande: Forskning och samfinansierad forskning	251 737	-14 100
41:2 Insatser för skogsbruket	686 873	+175 000
42:2 Bidrag till distriktsveterinärsorganisationen	96 810	-25 000
42:5 Ersättningar för viltskador m.m.	86 975	+4 000
42:6 Djurskyddsmyndigheten	92 288	-10 000
43:11 Livsmedelsekonomiska institutet	158 855	-3 000
44:3 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket	11 830	+10 000
44:6 Återföring av skatt på handelsgödsel och bekämpningsmedel	64 386	+50 000
Nytt anslag: Avbyttjänst		+20 000
Summa för utgiftsområdet:	16 398 229	+206 900

¹ Yrkande 2 hänvisat till KU.

² Yrkande 4 hänvisat till FiU.

³ Yrkande 7 hänvisat till SkU.

Fel! Okänt namn på

4 Inledning

Landets jordbruksföretagare tillhör Sveriges miljövärdare och miljövärnare. De står för det trygga och stadiga, långsiktiga och konsekventa förvaltarskapet. Jordbrukspolitiken måste handla om att ta till vara den miljö som långvarig jordbruksproduktion skapat. Förutom livsmedelsproduktion och produktion av energigrödor är det viktigt att skapa fortsatta förutsättningar för lantbrukare att bedriva kultur- och miljöarbete i hela vårt land, i skogsbygd och mellanbygd såväl som i slättbygd. Detta är en förutsättning för en levande landsbygd.

För att trygga livsmedelsproduktionen och råvaror för energiproduktion för framtiden i Sverige och övriga EU-länder måste det slås fast att den odlade jorden är en oersättlig och livsviktig resurs för människors välbefinnande och överlevnad. Ur ett globalt perspektiv är det också långsiktigt nödvändigt att åkermarken i Sverige och Europa finns tillgänglig för livsmedelsproduktion och energigrödor.

Jordbruket är centralt för sysselsättningen på landsbygden och inom livsmedelssektorn. Sverige har särskilt goda förutsättningar att klara ett miljövänligt och uthålligt jordbruk där djurhållningen präglas av omsorg och goda djurmiljöer. Strävan efter att ha ett jordbruk med biologiskt fullvärdiga livsmedel med hög kvalitet och uthållig tillgång till energigrödor ger Sverige många konkurrensfördelar om lika konkurrensvillkor med omvärlden får gälla. Jordbrukarna måste få förutsättningar att långsiktigt bedriva sin produktion med därtill hörande kultur- och miljöarbete.

Lönsamhetsutvecklingen i det svenska jordbruket har sedan EU-inträdet 1995 stabiliserats på en något högre nivå än tidigare. Den svenska lönsamheten är dock påtagligt sämre än den finska. Vid årsskiftet 2004/05 presenterade Livsmedelsekonomiska institutet (SLI) en rapport (Rapport 2004:9) där det framgår att det svenska lantbruket med dess förädlingsindustri har svårt att klara konkurrensen med omvärlden. En rapport från LRF-Konsult från februari 2005, som bygger på en analys av 2 500 svenska normalgårdar, visar att lönsamheten i svenskt jordbruk har fortsatt att försämrats.

Även om den svenska konsumtionen av jordbruksprodukter ökar tappar svenska producenter marknadsandelar samtidigt som priserna är låga. Mest påtagligt är att importen av kött nästan har femdubblats sedan Sveriges EU-inträde 1994. Detta har medfört att den svenska produktionen av nötkött, gris- och fågelkött ökat med endast 3 % under denna tid medan den svenska konsumtionen ökat med 30 %. Inom mjölkproduktionen har en liknande utveckling skett. Huvudsakligen som en följd av jordbruksreformen har spannmålsarealen minskat med 9 % under år 2005. Minskningen har varit störst i skogs- och mellanbygder.

Kristdemokraterna vill framhålla att det är viktigt att EU-stöden betalas ut så snart de är tillgängliga och inte av budgetformalistiska skäl ligger kvar i Bryssel över årsskiftet. Det är samhällsekonomiskt bättre att ta hem pengarna till Sverige så att de kan arbeta i den svenska ekonomin. Nu försätter den svenska regeringen många bönder i en likviditetsbrist mot slutet av året.

Det kommande landsbygdsutvecklingsprogrammet 2007–2013 är avgörande för det svenska jordbrukets vidare utveckling. För att jordbruket på en alltmer internationell marknad skall kunna bidra till ökad sysselsättning och regional utveckling samtidigt som höga djurskyddskrav och miljöhänsyn upprätthålls är det nödvändigt att jordbruket kraftigt förstärks i LBU-programmet.

4.1 Jordbruket är inte vilken näring som helst

De speciella villkor som är förknippade med jordbruk och livsmedelsproduktion måste få konsekvenser i form av en särskilt utformad jordbrukspolitik som skapar rimliga förutsättningar för den enskilde lantbruksföretagaren. Jorden ligger där den ligger och kan inte flyttas utomlands. De särskilt starka miljö- och djurhållningsvillkor som präglar svenskt jordbruk och som innebär ökade produktionskostnader i förhållande till omvärlden måste ekonomiskt kompenseras. Det miljö- och landskapsvårdande inslaget är en "kollektiv nytthet" som måste betalas av det allmänna.

Djurhållarens behov av att någon eller några dagar om året kunna vara ifrån verksamheten ställer särskilda krav på socialt skyddsnät. Sammantaget visar detta att jordbruket i alla delar inte kan jämföras med andra näringar utan måste ha särskilda villkor som kan utjämna de nackdelar som finns för produktionen. Därför är det också viktigt att jordbruksfrågorna också fortsättningsvis har ett eget departement med egen minister inom regeringen och att riksdagen har ett särskilt miljö- och jordbruksutskott.

Sverige måste också tydligare inom EU driva en jordbrukarfrämjande politik där goda villkor för livsmedelsproduktion samt miljö och djurhållning sätts i centrum.

4.2 Jordbruk och öppna landskap i hela landet

Brukningsbar jord och förutsättningar för djurhållning finns i hela Sverige. De extra kostnader som är förenade med att bedriva jordbruk i skogs- och mellanbygd och framför allt i Norrland kräver extra insatser inom programmet för landsbygdsutveckling.

Den merkostnadsersättning som skall utgå i Norrland är betingad av bl.a. avståndshandikapp, sämre förutsättningar för rationellt jordbruk samt långa avstånd till betes- och fodermarker. Eftersom strävan skall vara att bibehålla det öppna landskapet i hela landet krävs här en solidarisk uppställning via gemensam finansiering.

4.3 Rättvisa skattevillkor

Sverige måste inom EU hårt driva frågan om harmonisering av skatter och avgifter som drabbar jordbruket. På annat sätt kan inte lika konkurrensvillkor

Fel! Okänt namn på

skapas. Skatten på dieselolja som används för jord- och skogsbrukets maskiner måste sänkas till 1 kr per liter. Skatterna på handelsgödsel och bekämpningsmedel skall återföras till näringen.

4.4 Utvecklade exportmöjligheter

Andra länder har stark uppbackning från sina respektive regeringar för att jordbruks- och livsmedelsbranschen skall kunna exportera sina produkter. Så länge detta system fortgår måste också svenska staten på ett tydligt sätt markera att man tror på export av svenska livsmedelsprodukter. I annat fall blir det fråga om konkurrens med sämre förutsättningar för svensk livsmedelsindustri. Ökade aktiva marknadsföringsinsatser för att tydliggöra svensk livsmedelskvalitet skall stöttas av nationella statliga medel.

4.5 God etik i djuromsorgen och miljövänligt åkerbruk

Landets jordbrukare står för miljövern och god djuromsorg. Man arbetar med konkret miljövard och skapar förutsättningar för fortsatt biologisk mångfald. Att djurhållaren själv är angelägen om djurens välbefinnande är en förutsättning för god livsmedelskvalitet. Minimerandet av användningen av konstgödning och bekämpningsmedel samt den stora andelen ekologiskt drivna jordbruk är ett kvitto på den miljömedvetenhet som präglar den svenska jordbruksnäringen. Denna utveckling skall stimuleras även fortsättningsvis.

4.6 Balanserad hållning gentemot genmodifierade livsmedel

Rätt använt kan genmodifiering kanske på sikt komma till god användning inom jordbruks- och livsmedelssektorn. Det handlar dock om att försiktighetsprincipen skall gälla så att inte genmodifierade grödor riskerar att slå ut traditionella växtsorter och störa ekosystemet. Det är helt nödvändigt att ha tydliga märkningssystem så att konsumenter och allergiker upplyses om livsmedlet i någon form utsatts för genmodifiering.

4.7 Konsumenter kräver trygghet – ursprungsmärkning och livsmedelssäkerhet

För att konsumenten skall kunna känna full trygghet med de livsmedel som erbjuds krävs noggrann ursprungsmärkning och information om bruks- och djurhållningsmetod. Livsmedelsverket och ansvariga veterinära myndigheter måste också tillförsäkras resurser så att de kan fullgöra sin uppgift att kontrollera verksamheten såväl inom jordbruket som i livsmedelsindustrin.

4.8 Energigrödor ger jordbruket en viktig roll i en hållbar utveckling

Jordbruket får en allt viktigare roll som leverantör av olika grödor för energiframställning. Det gäller bl.a. bränsle för kraftvärmeproduktion och oljeväxter för framställning av förnybart fordonsbränsle. Energihampa är en mycket effektiv energigröda som skulle kunna ge stora bidrag till den omställning av energisystemet som regeringen gärna talar om. Dessutom är hampan mycket miljövänlig då den kväver allt ogräs, vilket gör kemiska bekämpningsmedel onödiga. Det är viktigt att inte odlingen av energihampa beläggs med restriktioner som skapar störande ekonomiska effekter för odlaren.

5 Jordbruket – en basnäring

Jord- och skogsbruk är hörnstenen för en levande landsbygd. Tryggandet av dessa näringars ställning är en förutsättning för fortsatt bosättning samt ekonomisk, social och kulturell utveckling på den svenska landsbygden. Det stöd som samhället – det svenska och det europeiska – betalar till jordbruket är inte att betrakta som allmosor, utan ersättning för produkter och tjänster som efterfrågas av samhället.

Det är viktigt att förstå att jordbruket levererar mer än bara livsmedelsvaror. Först och främst är samhället intresserat av att garantera att livsmedelsförsörjningen kan fungera, inte bara för stunden, utan också i en krissituation. Ur såväl globalt som nationellt perspektiv är det långsiktigt nödvändigt att åkermarken i Sverige och övriga Europa kan nyttjas för livsmedelsproduktion eller annan produktion, exempelvis olika energigrödor, som kan avbrytas och återgå till livsmedelsproduktion. Det finns alltså ett värde i att ha den trygghet som ett existerande jordbruk innebär.

Bönderna förvaltar det tusenåriga arv som den odlade och betade landskapsbilden utgör. Det är inte bara Ulf Lundell som trivs bäst i öppna landskap utan sannolikt också större delen av svenska folket. Direktstöd och arealstöd är en ersättning för upprätthållandet av detta samhällsvärde. Om den öppna betesmarken skulle försvinna, skulle detta medföra att oersättliga biotoper slogs ut och att många svenska växt- och djurarter försvann eller hotades. Viktiga förutsättningar för turistverksamhet och andra former av företagande på landsbygden skulle dras undan.

5.1 Bonden som förvaltare

Förvaltarskapstanken är en av grundstenarna i kristdemokratisk ideologi. Vi har alla ett förvaltaransvar för hur de personliga resurserna används liksom ansvar för andra människor, den materiella miljön och naturresurserna. Innebörden av förvaltarskapet är att bruka, utveckla och bevara. Varje åtgärd i dag påverkar både vår samtid och det arv vi ska lämna vidare till våra barn –

Fel! Okänt namn på

framtiden. Vi eftersträvar ett hållbart samhälle som vi med gott samvete kan lämna vidare och där vi tar hänsyn till de känsliga biologiska processerna och resursernas kretslopp. Hänsynslös exploatering, utsugning och rovdrift är i strid med förvaltarskapstankens princip.

Till följd av den jordbrukarfientliga politik som Socialdemokraterna under lång tid bedrivit befinner sig det öppna svenska landskapet nu i fara. Ansenliga natur-, miljö- och kulturvärden står på spel. Hagar och betsmarker växer igen. Bygder överges. När det öppna landskapet försvinner, försvinner samtidigt en biotop som är viktig för många växt- och djurarters överlevnad. Den lantbruksfientliga politiken är därigenom ett hot också mot den biologiska mångfalden. En ansvarsfull jordbrukspolitik för Sverige måste innebära att de öppna landskapen med åkrar, hagar och betesmarker värnas.

En ny optimism och hög attraktionskraft måste skapas för jordbrukaryrket. Som lantbrukare skall man kunna vara stolt över sitt yrke och känna optimism inför framtiden. Ungdomar måste med inspiration lockas till de areella näringarna och få möjlighet till bra utbildning, kompetensutveckling och framtidstro.

Vårt lands jordbrukare står i många avseenden för det trygga, långsiktiga och konsekventa förvaltarskapet. Det är ett arv väl värt att föra vidare.

Kvinnornas roll i jordbruksarbetet tas ofta för given, men deras roll för näringen underskattas. Kvinnorna har också en stor erfarenhet inte bara som producenter men också som konsumenter av livsmedel. Det är en kunskap som bättre bör tas till vara vid rådgivning, information och handel.

Förvaltarskapstanken skall vara vägledande genom hela livsmedelskedjan.

5.2 Konsekvensanalys

Jord- och skogsbruket är en förutsättning för en levande landsbygd och tusentals arbetstillfällen i livsmedels- och skogsindustri. För att få en helhetsbild av jordbrukets betydelse borde en särskild konsekvensanalys genomföras. Denna skulle belysa jordbrukets betydelse för sysselsättning, försörjningsberedskap, bevarandet av det öppna landskapet, boende och service på landsbygden etc. Detta är inte minst angeläget i dessa tider då jordbruket utsätts för hård snedvriden konkurrens och många, framför allt mindre jordbruk, tvingas läggas ned. Inhemskt jordbruk är också en förutsättning för att undvika långa, miljöförstörande transporter, för att inte bli försörjningsberoende av andra länder samt för att upprätthålla en god livsmedelssäkerhet. Regeringen bör således snarast återkomma till riksdagen med en sådan konsekvensanalys som underlag för det fortsatta beslutsfattandet. I konsekvensanalysen bör det också belysas hur det svenska jordbrukets skattebelastning, höga krav på djurskydd och livsmedelssäkerhet, m.m. påverkat konkurrenskraften. Detta bör ges regeringen till känna.

5.3 Öppna landskap

De flesta partier och politiker brukar hylla de öppna landskapens betydelse vid högtidliga tillfällen. Färre är dock beredda att i praktisk politik agera för att bevara detta svenska natur- och kulturarv. En förutsättning för det öppna landskapet är att marken brukas och betas. Det är därför nödvändigt att den svenska mjölk- och köttproduktionen värnas i alla forum där dess existens ifrågasätts eller är på väg att äventyras. Även hästnäringens betydelse skall i detta sammanhang lyftas fram. För att kunna hålla djur på markerna under sommaren krävs att det också är möjligt att odla vinterfoder. Ett riktat vallstöd är ett verksamt instrument för att möjliggöra fortsatt djurhållning och nyttjande av naturbetesmarkerna. Vallodling och betesmarker kompletterar således varandra, och båda dessa former för markanvändning bör finnas i hela landet.

5.4 Ny indelning av politikområden

Kristdemokraterna anser att indelningen av utgiftsområde 23 i politikområden bör renodlas. Därför föreslår Kristdemokraterna att den nuvarande indelningen med politikområdena 41 Skogspolitik, 42 Djurpolitik, 43 Livsmedelspolitik, 44 Landsbygdspolitik, 45 Samepolitik ersätts med följande indelning i politikområden:

- Jordbrukspolitik.
- Skogspolitik.
- Fiskepolitik.
- Djurpolitik.
- Samepolitik.

Målen för dessa politikområden skall vara följande:

Jordbrukspolitik

Målet för politikområdet är ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart jordbruk som bidrar till Sveriges och omvärldens livsmedels- och energiförsörjning och en livskraftig landsbygd.

Skogspolitik

Målet för politikområdet är ett uthålligt skogsbruk som ger en god avkastning samtidigt som biologisk mångfald värnas. Vid skötseln skall hänsyn tas även till andra allmänna intressen. Målet för politikområdet är långsiktigt.

Fiskepolitik

Målet för politikområdet är ett ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbart fiske som bidrar till livsmedelsförsörjning och rekreation.

Djurpolitik

Målet för politikområdet är att människan skall utöva ett etiskt och ekologiskt gott förvalterskap över tamdjuren och de vilda djuren.

Fel! Okänt namn på

Samepolitik

Målet för politikområdet är att verka för en levande samisk kultur byggd på en ekologiskt hållbar rennäring och på andra samiska näringar.

6 Direktstöd till jordbruket

Den gemensamma jordbrukspolitiken (Cap), har en stor betydelse för utgiftsområde 23 och den svenska jordbrukspolitiken. Mer än hälften av utgifterna finansieras från EU-budgeten. Merparten av dagens EU-stöd avser obligatoriska åtgärder såsom arealersättning, djurbidrag, intervention och exportbidrag. Dessutom tillkommer delfinansierade stöd och ersättningar som förutsätter nationell medfinansiering, t.ex. strukturplanen för fiskerinäringen i Sverige.

EU:s jordbruksministrar beslutade den 26 juni 2003 om en grundläggande reform av Cap. Det centrala inslaget i reformen är att stödet till jordbrukarna i huvudsak utbetalas som ett gårdsstöd frikopplat från produktionen. Frikopplingsgraden varierar mellan olika sektorer. Reformen trädde i kraft den 1 januari 2005.

Det nya systemet ger upphov till s.k. betalningsrätter där varje betalningsrätt är kopplad till ett hektar jordbruksmark. Jordbrukaren kan sälja dessa betalningsrätter med eller utan att mark medföljer. För att få del av det frikopplade stödet måste jordbrukarna uppfylla ett antal så kallade tvärvillkor (*cross-compliance*), som omfattar områdena miljö, folkhälsa, djurhälsa, växtskydd och djurskydd, samt garantera att jordbruksmarken kommer att skötas.

Capreformen innebär en ökad lönsamhetspress på den svenska mjölkproduktionen. En sänkning av interventionspriserna för smör och skummjörkspulver sker stegvis med totalt 25 respektive 15 %. Jordbruksreformen innebär vidare att direktstöden dras ned successivt och att pengarna används till miljö och landsbygdsutveckling (s.k. modulering). Genom modulering skall miljöns och landsbygdsutvecklingens roll stärkas.

Regeringen har valt att Sverige skall tillämpa en s.k. blandmodell, som innebär att delar av direktstöden behålls kopplade medan andra frikopplas. Det är främst handjursbidraget som behållits kopplat till 75 %. Ett nationellt kuvert har inrättats och omfattar 0,5 % av hektarstödet. Dessa medel skall användas för främjandet av svenska kvalitetsprodukter.

Kristdemokraterna har huvudsakligen stött regeringens val av modell, men har i riksdagen motionerat om en ökad grad av gårdskoppling inom vissa områden. För att bevara framtidstron inom jordbruksnäringen har Kristdemokraterna hävdad förutsättningarna för nyföretagande inom jordbruksbranschen. Reformens system med stödrätter får inte innebära ökade problem för nyetablering och generationsskiftet.

Kristdemokraterna välkomnar det energigrödsstöd på 45 euro per hektar som införts i samband med reformen, liksom möjligheten för medlemsländerna att ge nationellt anläggningsstöd för energiskogsodling.

För att bevara framtidstron inom jordbruksnäringen är det viktigt att det finns goda förutsättningar för nyföretagande inom jordbruksbranschen. Systemet med stödrättigheter kan innebära ett problem för nyetablering och generationsskiften, då det kan bli brist på fördelningsbara stödrättigheter. Det är viktigt att Sveriges regering i så fall skjuter till de medel som saknas från den nationella reserven. Det är nödvändigt att systemet utformas så att generationsskiften i familj jordbruk inte försvåras.

6.1 Utbetalningar vid rätt tid

2004 års arealersättningar till jordbrukarna betalades ut i början av år 2005. Enligt budgetpropositionen föreslår regeringen att det nya gårdsstödet för 2005 skall betalas ut i början av 2006. Kristdemokraterna finner det mycket otillfredsställande att ersättningarna inte betalas ut under det kalenderår som verksamheten avser. Förskjutningen och förseningen av utbetalningen ger jordbruket stora likviditetsproblem. Kristdemokraterna anser därför att det är viktigt att principen att ersättningarna betalas ut innan årsskiftet fortsättningsvis gäller.

Regeringen har vid flera tillfällen använt utbetalningarna av EU-stöden som regulator för att klara utgiftstaken, vilket är djupt beklagligt. Enligt EU:s regler kan stöden betalas ut någon gång under perioden 1 december–30 juni. Kristdemokraterna anser att utbetalningarna skall ske så snart de är tillgängliga i EU:s budget, dvs. den 1 december det år stödet gäller. Detta bör ges regeringen till känna.

Det är principiellt felaktigt att EU-stöden redovisas två gånger under det svenska utgiftstaket. Först som en del av avgiften till EU och sedan en gång till när utbetalningarna sker till jordbrukarna. Detta har medfört att regeringen genom att skjuta fram utbetalningarna till det nya kalenderåret, och därigenom avstått från att ta hem pengarna när de funnits tillgängliga, kunnat fuska med utgiftstaket, vilket dels drabbat bönderna, dels också inneburit att statens verkliga utgifter kunnat bli större än vad som avsetts när utgiftstaket fastställdes. Därigenom måste regeringens agerande anses stå i motsats till utgiftstakets syfte. Denna dubbelredovisning av EU-stöden bör upphöra. EU-stöden bör därför redovisas utanför utgiftstaket. Detta bör ges regeringen till känna.

För den jordbrukare som så önskar skall utbetalning kunna ske i euro. Detta bör ges regeringen till känna.

6.2 Gemensamma regler för tvärvillkor

Det är viktigt att det finns gemensamma regler för vilka krav som skall ställas på jordbruksföretagen för att erhålla de nya EU-stöden. De krav som anges i direktiv och förordningar till följd av jordbruksministrarnas överenskommelser bör gälla som grund för kontroll, sanktioner och utbetalning av frikoppade ersättningar. Överträdelser av svensk lagstiftning där den går utöver

Fel! Okänt namn på

EU:s krav bör hanteras av svenskt rättsväsende. Detta bör ges regeringen till känna.

6.3 Beskattningen av stödrättigheter

Enligt den bedömning som Skatteverket har gjort kommer bildandet av från fastigheten fristående stödrättigheter att leda till att en del av det marknadsvärde på fastigheten som i dagsläget utgörs av kapitaliserade stöd överförs till marknadsvärdet på de nya stödrättigheterna. För att lindra effekterna av värdeöverföringen har Skatteverket föreslagit en övergångsregel när stödrättigheter avyttras i samband med en fastighetsförsäljning. Regeln utgör ett undantag från vad som annars föreslås gälla för dessa rättigheter.

Kristdemokraterna bedömer att det finns risk för negativa skattekonsekvenser för jordbruket om de frikopplade direktersättningarna i form av stödrättigheter klassas som lös egendom. Kristdemokraterna anser därför att stödrättigheterna skall beskattas som om de vore fast egendom, dvs. att stödrättigheternas värde fortsatt skall ses som en del av fastighetsvärdet. Kristdemokraterna föreslår att regeringen återkommer med förslag på lagstiftning som tydligt anger att stödrättigheterna skall beskattas som fast egendom.

6.4 Plantskolor

När det gäller plantskoleproduktion klassas denna enligt EU:s regelverk som permanent gröda och faller därmed utanför stödsystemet. Även på denna punkt bör regeringen i förhandlingar med kommissionen komma överens om justeringar. Sverige behöver få ett undantag från denna diskriminering av plantskolorna.

7 Intervention och exportbidrag

7.1 Ställ krav i kommande internationella förhandlingar

Sveriges handels- och jordbrukspolitik drivs i hög grad tillsammans med de övriga EU-länderna. Därför är det viktigt att inom EU arbeta för att öppna marknaden för u-ländernas exportvaror, inte minst jordbruksprodukter och råvaror. Likaså är det viktigt att avveckla de handelsstörande subventionerna inom jordbruket, framför allt dagens exportstöd, som leder till dumpning av jordbruksprodukter på världsmarknaden. Även de andra viktiga jordbruksländerna måste genomföra dessa reformer samtidigt. Världshandelsorganisationen, WTO, har krävt att EU avskaffar allt exportstöd för sina jordbruksprodukter. Det är viktigt att Sverige är pådrivande för att detta genomförs.

I det pågående arbetet inom WTO måste Sverige och EU ställa mer bestämda krav utifrån de miljö- och djurskyddskrav som ställs på svenskt och europeiskt jordbruk. Det krävs en mer offensiv hållning mot ett mer ekologiskt uthålligt jordbruk, miljöaspekter och hållningen till animalieproduktion. Man bör således eftersträva en dialog om de stödsystem inom jordbruk, fiske och energiområdena som motverkar en hållbar utveckling. Detta bör ges regeringens till känna.

7.2 Rättvis och balanserad sockerpolitik

Sedan en tid tillbaka pågår förhandlingar om en genomgripande reform av EU:s sockerpolitik. Det är ett faktum att den nuvarande sockerpolitiken medför negativa konsekvenser för världshandeln. Genom överproduktion och exportbidrag dumpar EU socker på världsmarknaden, vilket sänker marknadspriset. Sockerproducenter i fattigare länder får därför sämre betalt för sitt socker och mindre marknadsandelar än vad de annars skulle ha fått. En förändring av den nuvarande politiken är därför önskvärd.

EU-kommissionen har föreslagit att sockerpriset i EU sänks med 39 % och att odlarna kompenseras till 60 %. Enligt kommissionen innebär förslaget att sockerproduktionen inom EU minskar från 20 miljoner ton till 12 miljoner ton per år. En omstruktureringsfond införs för att ge stöd åt mindre konkurrenskraftiga sockerfabriker som upphör med produktionen. Kommissionen föreslår också att sockerbetsodling skall omfattas av stödet till energigrödor som utgår med 45 euro per hektar.

Såväl Kristdemokraterna som EU, WTO och sockerproducenterna inom och utom unionen är eniga om att en reformering av rådande marknadsordning för socker behövs. Det förslag som EU-kommissionen lagt fram innebär emellertid att producenternas inkomster sänks alltför mycket och alltför snabbt. Kristdemokraterna anser att det behövs en balanserad reform som sker i en långsammare takt, innebär mindre prissänkningar samt tar större hänsyn till sockerproducenterna inom EU och i de fattigaste länderna. Kristdemokraterna vill slå fast att den kompensation som skall utbetalas skall tillfalla de gårdar där betor odlas så att man inte omfördelar det stödet.

7.2.1 Multinationella bolag blir vinnarna

Sänkningen av sockerpriset kommer i praktiken att leda till stora inkomstöverföringar från bet- och rörsockerodlarna till multinationella läsk- och godisföretag. Såväl svenska betodlars utkomst som sockerrörsodlare i de fattigaste länderna hotas av en sådan utveckling och det utan att konsumenterna får del av prissänkningarna. Prissänkningen stannar i mellanleden. Läskedrycker och godis har i stort sett samma prisnivå över hela världen i och med att verksamheten styrs av multinationella företag.

Fel! Okänt namn på

7.2.2 Hänsyn till de fattigaste u-länderna

Konsekvenserna blir allvarliga för de fattiga rörsockerodlarna (i s.k. MUL och AVS-länder). För de allra fattigaste u-länderna är sockerproduktion en livsviktig inkomstkälla, och får de inte fortsätta exportera socker på kvoter till i-länderna kan de inte konkurrera utan slås ut helt och hållet.

I dag får de fattigaste länderna sälja socker till EU-pris enligt fastställda kvoter, utan att betala tull. Därigenom bidrar EU:s prisreglering på socker till att öka de fattigaste producenternas inkomster. Om sockerpriset inom EU sänks kommer dessa odlare att drabbas. En rad u-länder har därför protesterat mot reformen. De har krävt ett utvidgat kvotsystem för deras produktion samt upprätthållandet av en lönsam prisnivå.

Det finns i dag mycket få alternativ till rörsocker för dessa jordbrukare. Försämrade förutsättningar för u-länders betodling skapar ökat tryck på bistånd och bidrar till försämrade förutsättningar för egen uthållig utveckling. Detta är tvärt emot vad som borde vara Sveriges hållning i dessa frågor.

Sockerexporten till Europa utgör en viktig inkomstkälla för många som lever i de länder där hungern förekommer. Sockerhanteringen är ofta en viktig pelare för ekonomisk utveckling. Genom att protestera mot de föreslagna försämringarna för dessa länders sockerexport skulle Sverige kunna göra något konkret för att leva upp till sin stolta bekännelse till att bekämpa hungern.

Enligt kommissionens förslag kommer s.k. triangelhandel fortsatt vara tillåten. Triangelhandel innebär att socker exporteras direkt från Brasilien till EU på MUL-kvot. Fenomenet uppkommer på grund av att produktionskostnaderna är lägre i Brasilien än i ett visst MUL. Den kvot på EU-marknaden som var avsedd att komma den ekonomiska utvecklingen i ett visst MUL till del uteblir således. Handlaren i ett visst MUL köper sockret i Brasilien och säljer det dyrare i EU utan att sockret fysiskt behöver passera ett visst MUL. Åtgärder för att förhindra triangelhandel måste därför vidtas.

7.2.3 Hänsyn till svenska och europeiska betodlare

Betodlingen skapar direkta och indirekta jobb i livsmedelsnäringen och betodlingen är förutsättningen för förädlingsindustrin – om betodlingen läggs ned läggs sockerbruken ned. I hela Sverige kan det handla om över 10 000 förlorade arbetstillfällen. Reformförslaget innebär att betodlarna förlorar 7 000–11 000 kr per hektar. Det kan innebära upp till hälften av odlarens inkomst, med stor risk för total nedläggning. Socialdemokraterna har tidigare avstått från att utnyttja möjligheter som EU medgett för att stödja svenskt jordbruk. Det finns därför risk att regeringen väljer att ge de svenska odlarna en mindre kompensation än vad kommissionen föreslår. Den svenska sockerbetodlingen ställs då inför en stor utmaning. Det är ytterst viktigt att det belopp som är avsatt för betodlingen verkligen tillfaller de gårdar där betor odlas och inte smetas ut i någon form av allmänt stöd.

Det snabba genomförandet som Kommissionen föreslår innebär att man inte hinner utveckla alternativ användning av de betor som odlas. Detta är ett

skäl till att en reform bör ske i långsammare tempo. Balansen mellan industri och odlare rubbas, om förslaget genomförs, till odlarnas nackdel.

Om betodlingen i Sverige minskar avsevärt drabbas miljön och den biologiska mångfalden. Sockerbetor är nämligen en bra omväxlingsgröda som samtidigt suger åt sig kväve och därigenom minskar övergödningen. Betodlingarna har också stor betydelse för den vilda faunan.

7.2.4 Betodlingens betydelse för den sydsvenska näringsstrukturen

Det finns fler aspekter på den svenska betodlingen som ingår i det sydsvenska livsmedelsklustret. Visionen att bygga en stark sydsvensk näring kring livsmedelsförädling, livsmedelsforskning m.m. saboteras om en del av odlingen och förädlingsindustrin slås ut.

Betodlingen är en väsentlig del av åkerbruket i Sydsverige, och utan betodling återstår färre alternativ för svenskt åkerbruk. Gotland är i detta fall särskilt utsatt. Betorna ingår som en del i ett odlingsystem. En god växtföljd kräver en mångfald av kommersiella grödor. Betornas biprodukter ingår också i ett kretslopp, då dessa biprodukter från sockerbruket används som djurfoder och jordförbättringsmedel.

Betorna kan också bli ett viktigt bidrag för att försörja transportsektorn med ett miljövänligt drivmedel. Etanol är en viktig beståndsdel vid uppbyggnaden av alternativa utsläppsfria drivmedelssystem. Sockerbetor är effektivare än vete vid framställningen av etanol.

7.2.5 Sverige bör verka för en balanserad reform

En reform som bl.a. innebär avskaffade exportbidrag är nödvändig. Det är dock önskvärt att en reform sker i varsam takt, att sockerpriserna inom EU-marknaden hålls uppe, att de fattiga länderna får tillgång till marknaden och att de svenska betodlarna kompenseras på gårdsnivå. Vad som ovan sagts om sockerreformen bör ges regeringen till känna.

7.2.6 Miljövänlig betodling på Gotland

Halvtidsutredningen av LBU-programmet (SOU 2003:105) föreslår att ersättningen för nyanslutning till miljövänlig odling av sockerbetor upphör. Motiveringen är att åtgärden inte är kostnadseffektiv i förhållande till den relativt låga miljönyttan. Kristdemokraterna anser att möjligheten till nyanslutning bör finnas kvar. Nu när ett nytt LBU-program formas är det mycket viktigt att denna miljöersättning fortsatt finns kvar och att det finns möjligheter och behov av att utveckla och utöka detta stöd. Det är angeläget att bygga vidare på denna odlingsform och i stället genom dialog med näringen finna vägar att öka miljönyttan och därigenom kostnadseffektiviteten i ersättningen. Detta bör ges regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

8 Miljö- och strukturstöd

Kristdemokraterna vill skapa goda förutsättningar för ett ekologiskt hållbart jordbruk. Det är nödvändigt att miljöaspekter vägs in vid utformandet av jordbrukspolitiken. En fortsatt utveckling i riktning mot mer miljöanpassade och ekologiska brukningsmetoder skall främjas. Det är dock viktigt att för den skull inte missgynna det konventionella jordbruket. Vi vill därför att både bönder som odlar konventionellt och bönder som odlar ekologiskt skall ha goda villkor i Sverige. För att stimulera till ekologiskt jordbruk krävs ett förenklat regelsystem och en ökad satsning på forskning och utveckling som skapar goda förutsättningar för en ökad produktion av ekologiska grödor.

Den nuvarande ambitionsnivå som skissats blir med fullt erhållna EU-medel som utgångspunkt mycket svår att upprätthålla. Kompensation med nationella medel är nödvändig. Annars riskeras trovärdigheten i arbetet med att få ett mer miljöanpassat jordbruk, och förutsättningarna för att hålla landskapet öppet minskar drastiskt. Kristdemokraterna ser att lantbruket fyller en mycket viktig funktion i upprätthållandet av den biologiska mångfalden liksom av kulturmiljövärden. Behovet av stöd till mindre gynnade områden, startstöd till unga jordbrukare och nyetablerade bönder är fortfarande mycket stort.

Riksdagen har beslutat om ett miljö kvalitetsmål som kallas ”Ett rikt odlingslandskap”, vilket innebär att samtliga ängs- och betesmarker senast år 2010 skall bevaras och skötas på ett sätt som bevarar deras värden. Av de 15 beslutade miljömålen är detta mål det som medför klart högst statsfinansiell kostnad. Under en tioårsperiod uppskattas kostnaderna till 16,6 miljarder kronor. Merparten budgeteras i det av EU delfinansierade Miljö- och landsbygdsprogrammet.

Sverige har kommit en bra bit på väg mot ett mer miljöanpassat jordbruk, men vi måste se till att det finns resurser så att jordbrukarna själva har möjlighet att arbeta vidare med en mer miljöanpassad produktion. Vi vill därför att regeringen i stället för kortsiktiga stöd initierar en långsiktig satsning på miljöanpassat jordbruk där konventionellt jordbruk och ekologiskt jordbruk kan samspela.

I skogs- och mellanbygder är det nu stora bekymmer att upprätthålla mjölkproduktionen. Problemen riskerar att ytterligare accentueras till följd av den nya jordbrukspolitiken. Det finns därför anledning att överväga en särskild stödinsats som motiveras utifrån behovet av fortsatt näringsverksamhet i dessa bygder, verksamhet som bl.a. bidrar till öppna landskap. Stödformen kan inrymmas i kommande miljö- och landsbygdsutvecklingsprogram. Det är viktigt att de modulerade medlen används på ett sätt som kommer det svenska jordbruket till del.

Jordbruket är en stor källa till kväveutsläpp som belastar havet och bidrar även i stor omfattning till fosforutsläppen. Jordbruket bidrar också till det luftburna kvävet genom ammoniakutsläpp från framför allt djurhållning.

För att kunna nå delmål 3 i miljö kvalitetsmålet *Ingen övergödning* måste kväveutsläppen från jordbruket minskas, t.ex. genom att utöka möjligheten för jordbrukare att ansöka om miljöstöd i form av fast träda, fånggrödestöd,

vårplöjning samt anläggning och skötsel av våtmark. Frikostigare regler för utdelande av miljöstöd för jordbruket inom LBU-programmet behövs. Även när det gäller jordbrukets näringsutsläpp är det viktigt att stödja utvecklingen i Baltikum.

8.1 Användningen av moduleringsresurserna

Moduleringen medför en gradvis ökad överföring av EU-medel till miljö- och landsbygdsprogrammet. I samband med riksdagens behandling av MTR-reformen beslöts därför att använda dessa medel bl.a. för att höja kompensationsbidraget till vall och betesmark i de mindre gynnade områdena, utöka miljöersättningen till betesmarker och slätterängar, att ytterligare stimulera skötsel av slätterängar samt att återinföra en miljöersättning till vallodling utanför de mindre gynnade områdena. Vidare genomförs satsningar för att bl.a. stimulera investeringar inom områdena djurvälstånd och småskalig livsmedelsförädling samt för införandet av det obligatoriska systemet för jordbruksrådgivning.

Moduleringsresurserna är en del av jordbruksfondens garantisektion. Det betyder att pengarna endast kan användas till s.k. kompletterande åtgärder och åtgärder utanför mål 1-området. Detta innebär att Sverige kan välja att använda de modulerade medlen för att öka EU-finansieringen inom LBU-programmet utan att skjuta till ytterligare nationell medfinansiering. Kristdemokraterna anser att de modulerade medlen skall användas inom LBU-programmen, men utan att de nationella resurserna till LBU-programmet minskas. Ytterligare medfinansiering från svenska staten bör också övervägas, senast i samband med att den nya programperioden inträder år 2007.

8.2 Miljö- och landsbygdsprogrammet

Regeringscheferna tog beslut om LBU-förordningen för 2007–2013 i juni 2005. Men ingen budget är fastställd. Varje land får utifrån sin tilldelning och de ramar som förordningen anger göra sina egna regler för utdelning av stödet. Kommissionen skall dock godkänna de program och stödnivåer som utarbetas nationellt.

År 2000 beslutade riksdagen att genomföra det nuvarande Miljö- och landsbygdsprogrammet, som inrättats för programperioden 2000–2006. Programmet är i enlighet med rådets förordning om stöd till utveckling av landsbygden och följer de mål som riksdagen har fastslagit för den gemensamma jordbrukspolitiken. Tyngdpunkten ligger på miljöersättningar för kollektiva nyttigheter och andra miljöersättningar. Programmet är indelat i två insatsområden: Insatsområde I med åtgärder för att främja ett ekologiskt hållbart jordbruk och Insatsområde II med åtgärder för att stärka en ekonomiskt och socialt hållbar utveckling på landsbygden. Stöden i programmet finansieras till 55 % av svenska staten och resten genom EU:s jordbruksfond.

av landskapsbilden måste också prioriteras. Vad som här sagts om landsbygds politikens utveckling bör ges regeringen till känna.

8.2.1 Förenkla administrationen

Riksantikvarieämbetet har föreslagit att alla ersättningar för betesmarker, slätterängar, landskapselement etc. skall samlas i en ersättningsform. Detta skulle innebära administrativa förenklingar och främja ett landskapsperspektiv. Kristdemokraterna anser att en förenkling av ersättningsformerna skall ske inför nästa programperiod. Detta bör ges regeringen till känna.

8.2.2 Kulturbärande element i odlingslandskapet

Miljömålsrådet rapporterar i sin årliga uppföljning för år 2005 att delmål 3 i miljökvalitetsmålet *Ett rikt odlingslandskap* är svårt att nå. Delmål 3 handlar om att mängden kulturbärande element som vårdas, t.ex. odlingsrösen, åkerholmar och hamlade träd, inte ökar i den takt som behövs. För att ersättning skall utgå krävs i dag att den sökande uppnår ett totalt stöd om minst 3 000 kr. Denna kvalifikationsgräns upplevs vara för hög. Många värdefulla objekt kan inte anslutas därför att jordbrukaren inte når upp till kvalifikationsgränsen. Det förenklade regelsystem som Kristdemokraterna efterlyser ovan bör därför undvika att sätta en kvalifikationsgräns som är alltför hög. Detta bör ges regeringen till känna.

8.2.3 Resurseffektivt jordbruk

Möjligheterna att föra ekologisk och konventionell odling närmare varandra bör undersökas närmare. Bland annat borde användandet av enskilda inslag från det ekologiska jordbruket i konventionell odling främjas. Ett förslag med denna inriktning, Resurseffektivt jordbruk (REJO) lades fram av Ekologiska lantbrukarna och Naturskyddsföreningen 1998. Kristdemokraterna anser att ett system med resurshushållande konventionellt jordbruk utifrån inriktningen i REJO-förslaget skall övervägas inför nästa programperiod. Detta bör ges regeringen till känna.

8.2.4 Kompensationsbidragen behöver höjas

Kompensationsbidrag beviljas av länsstyrelserna till jordbrukare inom mindre gynnade områden (stödområde 1–5c, dvs. området utanför jordbruksområdena i Sydsverige och Mellansverige) som iakttar god jordbrukarsed. För att få bidraget krävs att särskilda regler uppfylls, exempelvis skall vall ha betats och slagits, betesmark skall ha betats året före stödåret. Kompensationsbidraget tillsammans med övriga stöd och ersättningar kompenserar produktionsnackdelarna inom dessa områden till i genomsnitt knappt 60 %. Kristdemokraterna anser att det är välkommet att kompensationsbidraget höjs i årets budgetproposition, men att kompensationsnivån bör höjas ytterligare för att på ett bättre sätt kompensera för merkostnaderna i dessa områden. Detta bör ges regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

8.2.5 Startstöd till unga jordbrukare

Företagande i den gröna sektorn präglas av ett stort kapitalbehov. Särskilt tydligt blir detta vid nystartande av lantbruksföretag. Medelåldern för den svenska lantbrukarkåren är i dag hög och stigande. Denna utveckling måste brytas. Miljö- och landsbygdsutredningen (SOU 2003:105) konstaterar att startstödet i sin nuvarande form inte fungerat som avsett i förhållande till de uppsatta målen. Utredningen föreslår därför att startstödet i sin nuvarande form avvecklas. Kristdemokraterna bedömer att den bristande måluppfyllelsen beror på att startstödet urholkats. Kristdemokraterna menar därför att startstödet till unga jordbrukare i stället bör höjas så att det kommer närmare den nivå som finns i Danmark och Finland. Detta bör ges regeringen till känna.

8.3 Stöd vallodling

Våren 2004 beslöt riksdagen att ett vallstöd åter skall utgå även utanför de mindre gynnade områdena. Kristdemokraterna anser att vallodling är en gynnsam odlingsform ur miljösynpunkt och för att förbättra markstrukturen. Därför bör stödet till vallodling redovisas separat. Stödet bör också utformas så att det specifikt riktar sig till odling av vall; i dag är det primärt inte vad man odlar som man får stöd för, utan för att odlingen sker ekologiskt. Vallstöden har i tidigare program prismässigt varierat mellan 550 och 850 kr per hektar beroende på var i landet odlingen sker. Kristdemokraterna anser att det är angeläget att vallstödet i framtiden ligger kring denna nivå. I Syd- och Mellansverige, där näringsläckage till havet kan befaras vara störst, har vallen svag ekonomisk konkurrenskraft gentemot spannmål och sockerbeter. För att minimera kväveläckaget i dessa områden är det därför önskvärt att rikta miljöstödet just mot vallodling, fånggrödor och kantzoner.

8.4 Förenklat regelsystem som gynnar ekologisk produktion

Det är mycket angeläget att inom EU få till stånd ett förenklat regelverk för stöd till ekologisk odling. En översyn av regelverket har också initierats av kommissionen. Ett förslag från kommissionen väntas senare under hösten 2005. För närvarande använder man sig av ett system med s.k. positivlistor, dvs. det som inte finns upptaget på listan är i princip inte tillåtet. Att få nya produkter godkända för det ekologiska jordbruket kan ta tid, i de flesta fall minst ett år och möjligheterna till dispenser eller tidsbegränsade tillstånd är mycket små. Systemet med ”positivlistor” måste bytas ut mot mer principiella regler för vad som är tillåtet och inte tillåtet. Tolkning och beslut bör ligga på nationell nivå. Detta bör ges regeringen till känna.

En annan mycket viktig fråga att driva inom EU för att stimulera till utveckling och tillväxt i den ekologiska produktionen är omläggningstidernas

Fel! Okänt namn på

längd, möjligheten till parallellproduktion och kvaliteten i kontrollen. I EU krävs två års omläggningstid medan praxis i Sverige har varit ett år. En förkortning av omläggningstiden till ett år gör reglerna mer utvecklingsvänliga och innebär att tveksamheten hos enskilda jordbrukare för att lägga om till ekologisk produktion minskar. Ett kontrollerat karensår ger förtroende för ekologiska produkter och det borde vara ett minimikrav i alla länder. Det är viktigt att regelsystemet inom EU är harmoniserat. För att kunna utveckla den ekologiska odlingen måste det finnas möjlighet till handel med ekologiska produkter över gränserna. Då krävs gemensamma regler och färre nationella särregler. Detta bör ges regeringen till känna.

Det bör vara möjligt att lägga om delar av växtodlingen till ekologisk produktion och/eller betesdrift utan att övriga delar påverkas. Man bör inte heller knyta den ekologiska vallen och betesdriften till ekologisk djurhållning utan enbart till djurhållning.

8.5 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket

Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket är nödvändigt för att nå de uppsatta miljömålen. Framför allt handlar det om att minska näringsläckaget, vilket är nödvändigt för att nå miljömålet ”Ingen övergödning”, som enligt Miljömålsrådet är ett av de mål som är svårast att uppnå i nuläget. Detta anslag används till många viktiga områden, bl.a. till forskning för att minska växtnäringsläckage, ammoniakavgång samt säkrare och minskad användning av bekämpningsmedel. Dessutom ingår forskning och utveckling kring bevarande av biologisk mångfald och tillvaratagande av kulturarvet. Kristdemokraterna vill därför satsa 10 miljoner kronor mer än regeringen på anslaget 44:3 Miljöförbättrande åtgärder i jordbruket för år 2006.

8.6 Fånggrödor

Att odla fånggrödor är en enkel och kostnadseffektiv åtgärd för att minska näringsläckaget från jordbruket utan att för den skull tappa i avkastning. Därför är det olyckligt att den svenska regeringen begränsat möjligheten att få ersättning för odling av fånggrödor till Blekinge, Gotlands, Hallands, Kalmar, Skåne och Västra Götalands län. I ett s.k. motiverat yttrande påpekar EG-kommissionen att om Sverige verkligen skall uppfylla EU:s nitratdirektiv bör stödet för odling av fånggrödor utvidgas så att det också omfattar jordbruksområdena runt Vänern, Vättern, Hjälmaren och Mälaren där jordbruket kan bidra till övergödning. Kristdemokraterna föreslår att stöd till fånggrödor skall kunna ges även i dessa områden. Beroende på de olika jordarnas sammansättning kan olika metoder för att minska näringsläckaget vara olika effektiva inom olika områden. Därför bör stöd kunna betalas ut även för andra åtgärder mot näringsläckage om dessa är mer effektiva. I områden med tunga leror, t.ex. Mälardalen, bör stöd kunna betalas ut även t.ex. för en mer varie-

Fel! Okänt namn på

rad växtföljd och odling av oljeväxter och ärter. Detta bör ges regeringen till känna.

8.7 Slut kretsloppet stad – landsbygd

I dag har vi ett stort flöde av växtnäringsämnen som transporteras från lantbruket in till tätorten utan att återföras, vilket är ett stort resursslöseri. Speciellt anmärkningsvärd är den stora kväve- och fosforkälla som lantbruket skulle kunna utnyttja. Att kunna sluta kretsloppet mellan produktion och konsumtion för att till jordbruket återföra den växtnäringsämne som bortförts via produkterna är en av de stora framtidsfrågorna för samhället.

Problemet i dag är att osäkerheten är stor inte minst bland bönderna beträffande vad t.ex. slam och organiskt avfall innehåller. Upptäckten av små mängder flamskyddsmedel och tungmetaller i slammet har minskat intresset för gödning med slam. Läkemedelsrester i slammet är ett annat stort problem. Ett viktigt första steg för att få exempelvis rötslam mer accepterat hos bönderna är givetvis att se till att slammet är väl kontrollerat avseende tungmetaller, läkemedelsrester och sjukdomsalstrande bakterier. Studier har dock visat att halterna i slammet i allmänhet klarar EU:s gränsvärden för bakterier, tungmetaller och skadliga organiska ämnen. För att motverka tveksamheter inför spridning av rötrest har det tagits fram ett certifieringssystem för rötrest och kompost. Systemet innebär kontroller från externa certifieringsorgan avseende substrat, hygien m.m. Dessa kontroller är viktiga för trovärdigheten, och om slammet via dessa kontroller anses ofarligt skall bönderna bli väl informerade om detta. Målsättningen bör vara att slammet från avloppsreningsverk i största möjliga utsträckning skall kunna återföras till jordbruket, inte minst vid odling av energigrödor.

För att bönderna skall kunna våga ta emot slam på sina åkrar och för att trovärdigheten skall kunna upprättas är det också av stor vikt att regeringen arbetar för att få bort en så stor del av de skadliga ämnena som möjligt ur kretsloppet. I dag är garantierna vad gäller slammets innehåll av tungmetaller otillräckliga.

Förutom rädsla för skadliga ämnen i slammet får bönderna också generellt lägre betalt för spannmål som gödslats med slam. Därför finns det flera anledningar för bonden att avstå. I dag används slamgödsel därför i stort sett endast vid odling av energiskog. Det är viktigt att regeringen agerar så att fakta kommer fram. Fortsatt forskning kring säkra processer inom detta område är nödvändigt. Detta bör ges regeringen till känna.

Från och med i år (2005) får enligt riksdagens beslut inget slam eller organiskt avfall deponeras. År 2010 ska dessutom 75 % av fosfor i slammet återföras till jordbruket enligt riksdagsbeslut. För att den antagna lagen om förbud mot deponering skall kunna fungera är det viktigt att fungerande avsättningsområden finns för slammet från avloppsreningsverken. Kristdemokraterna förutsätter att regeringen kraftfullt verkar för att minska riskerna på detta område.

Om jordbruket skall kunna utnyttja slam och reducera slöseriet med fosfor och kväveresurser krävs också att EU:s lagstiftning ses över. Sverige och Danmark har fått igenom ett undantag som innebär att bönderna i dessa länder får lov att använda sig av hushållsavfall i form av komposter och rötslam från reningsverk vid ekologisk produktion fram till den 31 mars 2006. Frågan behöver dock en permanent lösning.

8.8 Gynna småskaligt jordbruk och glesbygd

Rapporteringen av bekymren med mul- och klövsjukan och med långa djurtransporter har med all önskvärd tydlighet visat att det finns en stor förbättringspotential i dagens livsmedelsproduktion ur etisk synpunkt och för att minska riskerna för sjukdomsspridning och försämrad livsmedelskvalitet.

Problemen är komplexa och visar att det i det industriella jordbruket och medföljande livsmedelsproduktion kan uppkomma allvarliga brister, och vi anser därför att det är viktigt att också gynna det småskaliga jordbruket.

Vi vill särskilt värna om småskaliga jordbruk i glesbygden och fjälljordbruket. Kristdemokraterna föreslår därför att stöd till småskalighet särskilt beaktas inom ramen för Miljö- och landsbygdsprogrammet liksom i anslutning till det särskilda stödet för Norrlandsjordbruket. Detta bör ges regeringen till känna.

9 Nationella stöd

9.1 Nationellt kuvert

Inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken får en medlemsstat avsätta högst 10 % av direktstöden till ett nationellt kuvert. Detta får användas för att bevilja ytterligare betalning för särskilda typer av jordbruk som är viktiga för att skydda och förbättra miljön eller för att förbättra kvaliteten och saluföringen av jordbruksprodukter.

Regeringen har avsatt 0,5 % av hektarstödet till ett nationellt kuvert, men det framgår tydligt av skrivelsen ”Genomförande av EU:s jordbrukspolitik i Sverige” (skr. 2003/04:137) att regeringen i fortsättningen avser att höja denna andel. Detta skapar ytterligare osäkerhet om de framtida produktionsförutsättningarna. Kristdemokraterna avvisar regeringens förslag om att höja avsättningarna till det nationella kuvertet.

9.2 Nationell reserv

Kristdemokraterna anser att den nationella reserven behövs och att den bör vara 3 % av de frikopplade direktersättningarna. Även nytillkomna jordbru-

Fel! Okänt namn på

kare och jordbrukare som utökat sin produktion eller ändrar inriktning bör kunna få del av medel ur den nationella reserven.

9.3 Särskilt stöd till Norrland

Norrlandsjordbruket har extra kostnader som man i övriga Sverige inte belastas med. Under lång tid har man därför erhållit en regionalpolitisk ersättning för att täcka de merkostnader jordbruket har. Motivet har bl.a. varit att det genom jordbruket finns en möjlighet att bevara det öppna landskapet. Genom jordbruket skapas också ett betydande antal arbetstillfällen, både inom själva jordbruket och inom livsmedelsindustrin. Genom att förädla norra Sveriges viktigaste gröda, vullen, till kött och mjölk har norra Sveriges konsumenter tillgång till högklassiga närproducerade livsmedel. Merkostnadsersättningen bygger på mycket väl definierade merkostnader och har lett till effektiva jordbruksföretag med stor geografisk spridning.

Merkostnadsersättningen till jordbruket i Norrland består av tre delar, varav en del har nationell finansiering. Stödet regleras i förordningen (1996:93) om stöd till jordbruket i norra Sverige. Den totala nationella ersättningen har de senaste åren legat 20–30 miljoner kronor under den referensersättningsnivå på 316 miljoner kronor som, enligt kommissionsbeslut 97/557/EG, tjänar som maxnivå för det nationella stöd som Sverige tillåts ge. Därutöver tillkommer visst stöd till potatisodling, som ligger utanför anslutningsavtalet. År 2000 utbetalades 289 miljoner, år 2001 287 miljoner, år 2002 284 miljoner, år 2003 304 miljoner och år 2004 296 miljoner kronor. Som princip bör gälla att de budgeterade medlen betalas ut i största möjliga utsträckning.

Produktionen i norra Sverige minskar i dag, vilket tyder på att lönsamheten är sämre än på andra håll i landet. Norra Sveriges stora avståndshandikapp gör att kostnaderna för produktion av exempelvis mjölk, kött och ägg är högre än på andra håll i landet, samtidigt som kostnaderna för uttransport av livsmedel genom befolkningsglesheten och många små butiker är höga. En höjd intransportersättning skulle sannolikt leda till ökad stabilitet och framtidstro. Införandet av kadaverinsamlingen i norra Sverige har medfört att jordbruket i norr drabbats av högre kostnader än i södra Sverige. Kostnaderna för kadaverinsamlingen var ej medräknade när referensersättningsnivån fastställdes. Nivån är inte heller indexreglerad.

Referensersättningsnivån för det nationella stödet till norra Sverige omförhandlas så att det blir indexuppräknat och tar hänsyn till kostnaderna för kadaverinsamlingen. Detta bör ges regeringen till känna. Det utbetalade stödet bör ligga så nära referensersättningsnivån som möjligt. Detta bör ges regeringen till känna.

9.4 Bevara fåbodarna

Säterbruket var en livsnödvändig förutsättning för jordbruket i äldre tid och förekom redan under medeltiden. I dag, när vi alltmer söker våra rötter, har intresset för säterkulturen ökat. Värdefulla kultur- och naturmiljövärden hotar att försvinna om inte säterkulturen stimuleras. Fåbodbruket spelar en viktig roll när det gäller att uppfylla Sveriges nationella och internationella åtaganden inom miljövärd, naturvård och biologisk mångfald.

För att säkra fåbodbrukets rättigheter föreslår Kristdemokraterna att en lag om betesrätt vid fåbodbruk införs. En sådan lag kan ta sin utgångspunkt i betänkandet "Betesrätt vid fåbodbruk m.m." (SOU 2003:116). Riksdagen bör begära att regeringen lägger fram förslag om en lag om betesrätt vid fåbodbruk. Riksdagen bör också begära att regeringen upprättar en nationell handlingsplan för bevarande av levande sätrar och fåboddar.

9.5 Stöd till avbyttjänst

I ett samhälle som strävar efter välfärd för alla är det rimligt att också bönder skall kunna vara lediga från sitt arbete när de till exempel vill ha semester eller är sjuka utan att de drabbas hårt ekonomiskt. De olika system för avbyttjänst som växt fram i landet har visat sig ha svårt att utvecklas ekonomiskt. Det är därför lämpligt att det statliga stödet går direkt till den som använder sig av avbytare och att man får ersättning för uttagen ledig tid med ett maximum som kan höjas i takt med att avbyttjänsten byggs ut.

Kristdemokraterna anvisar 20 miljoner kronor till ett nytt anslag för stöd till avbyttjänster.

9.6 Exportfrämjande åtgärder

I takt med att svenska livsmedelsprodukter blir kända ute i Europa ökar förutsättningarna för export. Det är därför angeläget att på olika sätt göra dessa produkter kända. Sverige måste likt andra EU-länder nu satsa nationella medel för att stötta marknadsföringen av svenska livsmedel. Viktigt är att stödja mindre livsmedelsföretag för att nå ut på marknaden med förädlade produkter. Kristdemokraterna står därför bakom regeringens satsningar inom livsmedelsområdet för att främja exporten av svenska livsmedel och regional utveckling av livsmedelsförädling.

10 Jordbrukets produktionskostnader

Det svenska lantbruket är världsledande när det gäller att producera livsmedel av hög kvalitet med ett minimum av hälsorisker och negativ miljöpåverkan. Den viktigaste resursen i det arbetet är landets jordbrukare. För att bevara

Fel! Okänt namn på

framtidstron inom denna yrkesgrupp är det viktigt att svenska jordbrukare kan konkurrera på lika villkor med sina kollegor i framför allt andra EU-länder. Kristdemokraterna har länge arbetat för rättvisa villkor för Sveriges bönder. Det innebär bl.a. att skatter och avgifter på eldningsolja, diesel och handelsgödsel harmonieras med övriga EU-länder. Därför föreslår Kristdemokraterna att dieselskatten för jord- och skogsbrukets maskiner sänks till 1 kr per liter. De skatter och pålagor som staten håvar in från jordbruket i form av bekämpningsmedels- och handelsgödelskatten bör återföras till jordbruksnäringen bl.a genom stöd till forsknings- och utvecklingsinsatser.

Bönderna i Sverige har fortfarande mer skatter och pålagor än i andra länder. Kristdemokraterna vill bryta denna utveckling.

10.1 Dieselskatten

I Sverige är dieselskatten för jord- och skogsbrukets maskiner 164,5 öre per liter. I Finland är den 64,1 öre per liter och i Danmark 29,7 öre per liter. Det råder alltså en obalans i konkurrenshänseende till de svenska böndernas nackdel. Kristdemokraterna föreslår därför att dieselskatten för jord- och skogsbrukets maskiner sänks till 1 kr per liter.

10.2 Skatterna på handelsgödsel och bekämpningsmedel

Basen för uttag av gödselmedelsavgift var från början innehållet av kväve och fosfor i handelsgödsel. År 1994 slopades avgiften på fosfor. I stället infördes avgift på kadmiuminnehållet i fosforgödselmedel. Gödselmedelsskatt skall nu betalas med 1,80 kr per kilo kväve och 30 kr per gram kadmium. Bekämpningsmedelsskatt skall betalas med 30 kr per kilo verksam beståndsdel.

Skatten på bekämpningsmedel och kväve i handelsgödsel återförs till jordbruket via ett särskilt anslag. Huvuddelen av den återförda skatten används till åtgärder för att minska växtnäringens förluster från jordbruket och minska miljöriskerna inom växtskyddsområdet. En mindre del av beloppet återförs kollektivt till jordbruksnäringen för bl.a. informations-, utbildnings-, rådgivnings- och utvecklingsinsatser med syfte att främja hållbara produktionsmetoder. Skatten på bekämpningsmedel återförs kollektivt för forsknings- och utvecklingsinsatser med syfte att främja en hållbar utveckling inom jordbruket och trädgårdsnäringen. Återföringen av skattemedel kommer fr.o.m. år 2007 att ske under anslaget 44:1 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur under vilket anslag viss återföring kommer att ske redan år 2006.

Det är viktigt att riksdagen slår fast att återföringen av skatten i form av forsknings- och utvecklingsinsatser som gynnar jordbruksnäringen fortsätter. Det vore olyckligt om detta anslag i stället användes för medfinansiering av det nya landsbygdsprogrammet. Kristdemokraterna anser att det nya landsbygdsprogrammet skall tillföras maximal medfinansiering samtidigt som de

Fel! Okänt namn på

kollektiva forsknings- och utvecklingsinsatserna för näringen fortsätter. Detta bör ges regeringen till känna.

Kristdemokraterna anslår 50 miljoner kronor mer än regeringen till anslaget 44:6 Återföring av skatt på handelsgödsel och bekämpningsmedel.

10.3 Det svenska jordbrukets konkurrenssituation

Den svenske bonden är naturligtvis utsatt för konkurrens och står sig väl i konkurrensen så länge den sker på lika villkor. Problemet är att skatter och avgifter är olika i viktiga konkurrentländer. Det är därför angeläget att inom EU kraftfullt driva frågan om harmonisering av avgifter och skatter för jordbruket. Om inte aktuella skatter harmoniseras med övriga EU-länder innebär det att fler svenska lantbruk läggs ned och arbetslösheten ökar såväl inom jordbruksnäringen som inom livsmedelsindustrin. Detta bör ges regeringen till känna.

10.4 Nej till olagliga avgifter

Det är viktigt att staten inte avkräver bönderna otillåtna skatter och avgifter. Åren 1998–1999 tvingades bönderna betala in 10 kr per hektar och år i kartavgift vid ansökan om EU-stöd för grödor och foderareal. Nu har EG:s domstol fastslagit att dessa avgifter var olagliga och staten måste betala tillbaka 62 miljoner kronor plus ränta. Med en mer jordbrukarvänlig politik kan sådana pinsamheter undvikas. Riksdagen bör tillkännage för regeringen som sin mening att de avgifter som tas ut av enskilda näringsidkare skall ha en legitim grund inom EG-rätten.

11 Genmodifierade livsmedel

Gentekniken kan kanske vara ett verksamt medel för att föda en växande världsbefolkning men också för att bota mänskligt lidande. Gentekniken öppnar fantastiska möjligheter, men det finns också problem som gör att stor försiktighet måste iakttas.

11.1 Risker för människors hälsa

Kunskapen om hur miljö och hälsa påverkas av genteknik är inte tillräcklig. Kristdemokraterna har konsekvent argumenterat för den s.k. försiktighetsprincipen i EU:s politik vad gäller genmodifierade organismer (GMO). Det är angeläget att genforskningens stora potential för medicinska, livsmedelstekniska och ekonomiska förbättringar inte motverkas. Men samtidigt åligger det den politiska makten, på nationell och europeisk nivå, att i möjligaste mån

Fel! Okänt namn på

skydda medborgarna från oönskade och okända konsekvenser av denna utveckling. Det finns en risk att genmodifierade växter sprider sina anlag till närbesläktade arter och stör ekosystemet. Allergiker kan drabbas om en gen från det allergena ämnet återfinns i en vara som vanligtvis inte framkallar allergiska reaktioner. Riskerna med utsättning av grödor som är resistent mot exempelvis vissa sjukdomar, skadeinsekter eller kemikalier är inte tillräckligt klarlagda.

Eftersom kunskapen om riskerna med GMO ännu är otillräcklig anser Kristdemokraterna att de producenter som använder GMO i sina produkter tydligt måste informera om detta. Som konsument skall man ha möjlighet att undvika produkter som innehåller genetiskt modifierade organismer eller där GMO funnits med i framställningsprocessen av livsmedel. I september 2003 antog rådet en förordning om spårbarhet och märkning av genetiskt modifierade organismer (1829/2003). Det nya spårbarhetsystemet skall säkerställa att användare blir informerade om huruvida produkterna innehåller eller är framställda av genetiskt modifierade organismer. Kristdemokraterna anser att det skall finnas ett märkningssystem som gör det möjligt för konsumenterna att fatta beslut om konsumtion av livsmedel där GMO funnits med i framställningsprocessen. Någon nedre gräns för procentandelen GMO-gröda i en produkt bör inte finnas i märkningssystemet. Detta bör ges regeringen till känna.

11.2 Risker för jordbruksproduktionen

Introduktionen av genetiskt modifierade grödor driver på likriktningen inom odlingen. Allt färre sorter av varje grödoslag odlas. Denna utveckling fanns redan innan gentekniken, men har accelererat i och med introduktionen av GMO. När en gröda tagits fram som är immun mot ett visst bekämpningsmedel kommer endast denna sort av den aktuella grödan att odlas. En utarmning av den genetiska variationen bland de odlade grödorna kan därför sägas vara en inbyggd konsekvens av användningen av GMO som är resistent mot vissa bekämpningsmedel.

Genetisk likformighet leder till sårbarhet. Till exempel innebar den genetiska likformigheten under den irländska potatissvälten på 1800-talet att alla potatisgrödorna var känsliga mot en enda sjukdom. (S Sexton, N Hildyard, L Lohmann: Genetic Engineering and World Hunger.(1998)) Samma potatispest drabbade även Anderna i Sydamerika. Men bönderna planterade omkring 46 olika sorters potatis, och denna genetiska mångfald innebar ett skydd som gjorde att pesten drabbade bara några få sorter. Denna potatis från Anderna användes sedermera för att förnya potatisförråden hos de europeiska bönderna. (S Brush: Farming on the edge of the Andes (1977), M Lappé, B Bailey: Against the Grain (1999))

11.3 Konsekvenser för ekosystemet

Forskningen om konsekvenserna av att införa genmodifierade livsmedel behöver stärkas. Man vet ännu inte tillräckligt om resultaten av gentekniken eller hur genmodifierade livsmedel påverkar människor, djur och natur. Genmodifierade växter kan sprida sina anlag till närbesläktade arter och störa ekosystemet.

Cartagenaprotokollet om biosäkerhet låg färdigt i januari 2000 och trädde i kraft den 11 september 2003. Konventionen kan få en betydande roll för utvecklingsländernas möjligheter att få hjälp att riskbedöma genmodifierade grödor och för att ge dem assistans att bygga upp en egen kompetens på området. Protokollet reglerar gränsöverskridande transport av genetiskt modifierade organismer, där även tillgång till information samt kapacitetsuppbyggnad är centrala delar. Kristdemokraterna vill se ett fördjupat svenskt engagemang i det internationella samarbetet kring genteknik.

Risken finns att grödor med gener som gör dem motståndskraftiga mot vissa bekämpningsmedel skall korsa sig med vilda släktingar och bilda hybrider, med svåröverblickbara ekologiska följder. Om genetiskt modifierade grödor över huvud taget skall odlas i öppen odling måste nyttan med den genetiska modifieringen noga vägas mot risken att en spridning sker i naturen. I dag krävs det tillstånd för att få odla en viss sort av en GMO-gröda.

11.4 Forskning kring GMO

EG-kommissionen har nyligen gjort en sammanställning och presentation av all forskning rörande säkerhet och risker med genförändrade organismer som finansierats av EU/EG mellan 1984 och 2000 (dvs. inom ramprogram 1–5). Med tanke på att Sverige är en framstående forskningsnation, inte minst inom molekylärbiologi och bioteknik, är det förvånande att Sverige hamnar sist i denna sammanställning. Sverige är också dåligt på att satsa nationella medel på forskning kring säkerhet och risker med genteknik. Det nämnda är ett oroande tecken på att man från det svenska politiska och akademiska etablissemangets sida inte i tillräcklig utsträckning prioriterar denna viktiga problematik.

I Vetenskapsrådets rapportserie (nr 2003:6) har en internationell expertgrupp utvärderat svenska forskningsprojekt inom växtfysiologi och växtmolekylärbiologi, som haft finansiering från Vetenskapsrådet eller Teknikvetenskapliga forskningsrådet (TFR). Slutsatsen av granskningen är att mer forskningsmedel behövs. Experterna menar att de låga svenska forskningsanslagen gör att forskningen ofta går på halvfart. Kristdemokraterna menar att mer resurser långsiktigt måste satsas på forskning, inte minst när det gäller säkerhet och riskbedömningar. Detta bör ges regeringen till känna.

Fel! Okänt namn på

11.5 Det genetiska kapitalet

Växt- och djurförädlingen kan bidra till en utarmning av det genetiska kapitalet genom att konkurrera ut befintliga sorter och raser. Utarmningen av gener ger mindre variation att bygga vidare på. En så bred genetisk bas som möjligt är en form av försäkring inför en okänd framtid. Utifrån förvaltar-skapsprincipen skall EU och Sverige vara synnerligen restriktiva i att tillåta introduktion av genetiskt modifierade grödor.

11.6 Skärp kraven på prövning

Kristdemokraterna anser att Sverige inom EU skall driva uppfattningen att all tillståndsgivning skall föregås av etisk prövning, nytttoprövning och samhälls-ekonomisk prövning. Detta bör ges regeringen till känna.

11.7 Upphovsrätt till gentekniska uppfinningar

En förutsättning för att den biotekniska industrin skall kunna växa och skapa värden för mänskligheten är möjligheten att skydda äganderätten till uppfinningar. För att främja öppenhet, forskning, utveckling och investeringar behövs patent- och växtförädlarrätt. Investeringskostnaderna är höga och risken för plagiering är stor. Det handlar om ensamrätt att utnyttja en intellektuell prestation, en uppfinning. Det handlar inte om att äga liv, enskilda gener eller organismer, växter eller djur. Det är därför viktigt att upprätthålla den grundläggande skillnaden mellan upptäckt och uppfinning. Patent ska inte beviljas på rena upptäckter av till exempel en gen, genskvens eller ett enzym. Det biologiska material som naturen frambringat är en del av det gemensamma kulturarvet i vidare mening. Möjlighet till patent skall däremot finnas för t.ex. en modifierad gen, en genskvens eller ett enzym vilka ingår i ett nytt biotekniskt förfarande eller i en produkt. Kriterierna skall vara de gängse som nyhet, uppfinningshöjd och industriell användbarhet. Att kunna ta patent på sådana mikrobiologiska förfaranden, dvs. själva processen som sådan (metodpatent) och på produkter (produktpatent) är grundläggande i detta sammanhang.

Regeringen har nu aviserat att en brett sammansatt kommitté skall tillsättas för att följa utvecklingen av praxis när det gäller tillämpningen av de grundläggande patenterbarhetsförutsättningarna och avgränsningen av skyddets omfattning. Kristdemokraterna välkomnar en sådan utredning.

11.8 Offentlig upphandling

Frågan om gentekniskt modifierade livsmedel får inte bli en fråga som bara angår den nationella politiken. Det måste finnas möjligheter att i den kommunala offentliga upphandlingen aktivt kunna välja ekologiska alternativ som per definition är fria från genetisk modifiering för att på det sättet säkerställa

behovet av säkra livsmedel. Kristdemokraterna anser att regeringen bör beakta detta vid utformandet av en proposition om en ny lag om offentlig upphandling. Detta bör ges regeringen till känna.

12 Besparingspotential inom distriktsveterinärorganisationen

Statens jordbruksverk (SJV) genomdrev 1995 en omorganisation av distriktsveterinärsystemet enligt en modell som i ett remissyttrande från RRV kritiserades för att bli alltför kostsam. Trots att en tredjedel av den dåvarande distriktsveterinärkåren valde att övergå till privat verksamhet förblev statsanslaget oförändrat. Det innebär att organisationen fram till 1999 fick ca 80 miljoner kronor per år, för att år 2000 få drygt 75,5 miljoner kronor, att fördela på sina då 240 anställda mot de tidigare 340 anställda distriktsveterinärer. I budgeten för år 2001 ökades åter anslaget till drygt 85,7 miljoner kronor, med hänvisning till ett underskott i verksamheten som främst påstods bero på en kraftig förändring av semesterlöneskulden. År 2005 var anslaget uppe i 94 miljoner. Kristdemokraterna anser att det är rimligt med en besparing på 25 miljoner kronor på anslaget 42:2 Bidrag till distriktsveterinärorganisationen utan att det ger skadliga effekter på verksamheten.

Riksrevisionen (RiR 2003:1) riktade i december 2003 kritik mot Jordbruksverket som huvudman för distriktsveterinärorganisationen. Jordbruksverket har inte utbildat eller använt veterinärerna i någon större utsträckning som en resurs i djurskyddsarbetet. Enligt Riksrevisionens bedömning har däremot länsveterinärernas ansvar och arbetsuppgifter inte alltid stått i proportion till de resurser som de tilldelats i sina län.

13 Vilda djur

13.1 Ersättning för viltskador

För att minska friktionen mellan människa och rovdjur bör djurägare kompenseras fullt ut för rovdjursskador som inträffar även för tamdjur som inte är kopplade till näringsverksamhet. Kristdemokraterna föreslår därför att anslaget till ersättning för viltskador ökas och att en modell tas fram för ersättning till tamdjur som inte är kopplade till näringsverksamhet. Detta bör ges regeringen till känna.

Hägnade hjortar räknas ofta som vilt. I sammanhang med exempelvis livsmedelshandtering är detta korrekt. Tyvärr utgår ingen ersättning för rovdjursdödade hjortar i hägn, eftersom de räknas som vilt – detta trots att hjortarnas möjligheter att fly undan rovdjuret är mycket begränsade om ett rovdjur skulle komma in i hägnen. Kristdemokraterna föreslår att ersättning för

Fel! Okänt namn på

viltskador skall utgå även för rovdjursdödade hjortar i hägn. Detta bör ges regeringen till känna.

Det behövs också ökade bidrag till uppsättning av stängsel till skydd för tamboskap, vilket också ingår i anslaget 42:5

Kristdemokraterna anslår 4 miljoner kronor utöver regeringens anslagsnivå till anslaget 42:5 Ersättning för viltskador.

13.2 Rovdjursdödade renar

Ersättningen för rovdjursdödade renar är en del i den nationella miljöpolitiken. Därför bör denna ersättning fortsättningsvis betalas ut av staten. Rovdjursersättningen bör därför även i fortsättningen vara öronmärkta pengar.

14 Utbildning och forskning

Vid FN:s konferens för miljö och utveckling 1992, förband sig i-länderna att gå före och utveckla hållbara produktions- och konsumtionsmönster. Tio år senare konstaterade man vid världstoppmötet i Johannesburg och man enades om att integrera miljöaspekterna i all form av fattigdomsbekämpning och att skydda de naturresurser som ligger till grund för ekonomisk utveckling. Forskning och utveckling av ett resurs- och energieffektivt jordbruk måste därför ges hög prioritet.

En vidareutveckling av kunskaperna inom ekonomi för lantbruks- och livsmedelssektorerna sker bäst genom en stark forskning på dessa områden.

Utveckling av ett mer energisnålt jordbruk är nödvändig, och forskning och utveckling pågår inom många områden. Det är exempelvis produktion på gårdsnivå av biogas från vallgrödor, mer energisnåla metoder för jordbearbetning, ogräsbekämpning, konservering och hantering av grödor.

Vid Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) finns i dag en stark kompetens inom såväl livsmedels- som lantbruksekonomi. Denna kompetens kan rätt använd utvecklas vidare inom värdefulla områden för svensk livsmedelsproduktion.

14.1 Eftergymnasial utbildning inom jord och skog

En avgörande faktor för jord- och skogsbrukets framtid är näringarnas kompetensförsörjning. Naturbruksgymnasierna lägger den grund som krävs för självständigt arbete inom jordbruk och skogsbruk. För den som önskar bli företagare eller driftledare/arbetsledare behövs en eftergymnasial påbyggnad. De nuvarande påbyggnadsutbildningarna (PU) har varit högt efterfrågade. Totalt gick 877 elever i PU år 2003. Formen är flexibel och anpassad till efterfrågan.

Fel! Okänt namn på

I och med att systemet med interkommunal ersättning för riksrekryterande påbyggnadsutbildningar avvecklas fr.o.m. år 2005 försvinner förutsättningarna för dessa utbildningar. Högskoleutbildning är inte alltid önskad eller motiverad och kvalificerad yrkesutbildning (KY) är ett svårigenomförbart alternativ för småföretag inom jordbruket och skogsbruket. Därför uppkommer behovet av statligt finansierad eftergymnasial yrkesutbildning inom naturbruket. Utbildningen skall komplettera KY och vara väl anpassad till näringens säsongsvariationer, företagets storlek, arbetssätt och andra särskilda förutsättningar.

Kristdemokraterna föreslår därför att riksdagen begär att regeringen skyndsamt utarbetar ett förslag om hur behovet av en riksrekryterande eftergymnasial yrkesutbildning för jord- och skogsbrukets behov skall tillgodoses.

15 Fiske

Kristdemokraternas fiskepolitik utvecklas vidare i motionen *Liv och fiske i Östersjön och Västerhavet*.

16 Skogsnäringen

För att finansiera återplanteringsåtgärder efter stormen i södra Sverige och för att öka andelen skogsmark som är undantas från produktivt skogsbruk genom naturvårdsavtal i större utsträckning än vad som sker i dag, föreslår Kristdemokraterna att anslaget 41:2 Insatser för skogsbruket ökar med 175 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag.

Kristdemokraterna utvecklar sin skogspolitik i motionen *Hållbart skogsbruk*.

Stockholm den 5 oktober 2005

Göran Hägglund (kd)

Maria Larsson (kd)

Stefan Attefall (kd)

Johmy Gylling (kd)

Ragnwi Marcelind (kd)

Sven Gunnar Persson (kd)

Mats Odell (kd)

Inger Davidson (kd)

Helena Höj (kd)

Chatrine Pålsson (kd)